

POSTANOWIENIE

Dnia 26 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z wniosku M. C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi we W.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 września 2018 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 2 lutego 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje radcy prawnej I. K. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego [...] kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych [...] wyrokiem z dnia 2 lutego 2017 r. na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego we W. z dnia 9 sierpnia 2016 r., którym przyznano ubezpieczonej M. C. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od maja 2015 r. do lipca 2017 r. w ten sposób, że oddalił odwołanie ubezpieczonej od decyzji organu rentowego z dnia 13 sierpnia 2014 r. odmawiającej ubezpieczonej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd Apelacyjny w motywach orzeczenia podniósł, że jakkolwiek biegły specjalista astmatolog w opiniach z czerwca i lipca 2015 r. stwierdził częściową niezdolność ubezpieczonej do pracy z powodu astmy, na czym oparł swoje rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji, to jednak opinie te nie mogą być podstawą do przyznania prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy z powodu daty powstania tej niezdolności. W latach 2004-2014 ubezpieczona pobierała rentę socjalną, która przysługuje osobom całkowicie niezdolnym do pracy. Przyjęcie, że obecnie jest ona częściowo niezdolna do pracy oznacza, że nie można uznać, iż nastąpiło w tym zakresie istotne pogorszenie stanu zdrowia albowiem astma, która w przeszłości powodowała całkowitą, aktualnie powoduje tylko częściową niezdolność do pracy. W judykaturze przyjmuje się, że nie mogą stać podstawą przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy schorzenia wniesione do ubezpieczenia, a tak sprawa ma się z astmą oskrzelową ubezpieczonej. Natomiast według powołanych biegłych dermatologa, chirurga ortopedy i neurologa właściwe dla ich specjalności schorzenia ubezpieczonej nie powodują przynajmniej częściowej niezdolności do pracy. Z tego względu ubezpieczona nie spełnia wymogu z art. 57 ust. 1 pkt 1 oraz 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. 2017 r., poz. 1383).

Od wyroku Sądu Apelacyjnego ubezpieczona wniosła skargę kasacyjną zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 57 ust. 1 w związku z art. 12 ust. 3 ustawy emerytalnej, przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że wymagają one bezwzględnie, aby przyczyna niezdolności do pracy powstała w okresie pracy („niemożność wniesienia do ubezpieczenia”), podczas gdy z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, iż wskazana norma wymaga, aby niezdolność do pracy wynikała co najmniej z autonomicznego pogorszenia stanu zdrowia, a więc jednostki chorobowe powodujące niezdolność do pracy mogą istnieć przed podjęciem pracy.

Wskazując na powyższy zarzut ubezpieczona wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez przyznanie jej prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od maja 2015 r. do lipca 2017 r., albowiem wyrok Sądu pierwszej instancji odpowiadał prawu, ewentualnie

o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu, a także o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej w wysokości 180 zł, które nie zostały zapłacone w całości ani w części.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca stwierdziła, że „niniejsza skarga jawi się jako oczywiście uzasadniona”, ponieważ Sąd drugiej instancji „w swoim rozumowaniu, dopuścił się omyłki w wykładni, a następnie (przy użyciu efektu takiej wykładni) omyłki w stosowaniu prawa materialnego. Z ustalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że art. 57 ust. 1 w związku z art. 12 ust. 3 ustawy emerytalnej wymagają, aby nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia w stopniu uniemożliwiającym przynajmniej wykonywanie pracy w dotychczasowym ograniczonym stanem zdrowia zakresie”. Skarżąca wskazała, że Sąd pierwszej instancji ustalił, iż na dzień 11 marca 2013 r. (data opinii, do której odwołał się biegły w niniejszej sprawie) była ona, co najmniej częściowo niezdolna do pracy, od dnia 1 stycznia 2013 r. Nastąpiło zatem autonomiczne pogorszenie stanu zdrowia skarżącej, odpowiadające hipotezie art. 57 ust. 1 w związku z art. 12 ust. 3 ustawy emerytalnej. Skoro Sąd Apelacyjny nie przeprowadził własnego postępowania dowodowego, to był związany ustaleniami faktycznymi poczynionymi przez Sąd pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem zwykłej trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie. Rozpoznanie skargi

kasacyjnej następuje wyłącznie z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. Dlatego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Spełnienie tego wymogu polega na przedstawieniu odpowiedniego, wyodrębnionego wywodu prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek. Należy przy tym zauważyć, że ustawodawca celowo wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz z uzasadnieniem (§ 2). Są to dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odesłanie do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134; z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392). Dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c.

konieczne jest, zatem zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek „przedsądu” ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego w tym przedmiocie.

Sumując powyższe, oznacza to, że skarżący powołując się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej, przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., musi opisać, w czym - w jego ocenie - wyraża się „oczywistość” zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, iż rzeczywiście skarga jest uzasadniona w sposób oczywisty. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, czyli że jej zarzuty są zasadne „na pierwszy rzut oka” (*prima facie*) i w sposób oczywisty prowadzą do uznania zaskarżonego wyroku za błędny oraz jego wzruszenia (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531 i orzeczenia tam powołane). Jest tak dlatego, że o ile do uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, aby jej podstawa była usprawiedliwiona, o tyle do jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia prawa materialnego lub procesowego, widocznej przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez wdawania się w pogłębioną analizę prawną. Z tego względu przyjmuje się, że nie spełnia tego wymagania odwołanie się do podstaw kasacyjnych i opatrzenie zawartego tam zarzutu dodatkowo określeniem rażącego, ewidentnego, kwalifikowanego lub oczywistego, jeżeli nie zostanie wykazane, w czym przejawia się oczywistość wydania wadliwego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2014 r., III PK 86/13, LEX nr 1644571 i orzeczenia tam powołane oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117).

Skarżąca nie wykazała istnienia tak rozumianej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ nie jest wystarczające zastąpienie wyvodu prawnego w uzasadnieniu wniosku samym tylko stwierdzeniem, że skarga jest oczywiście uzasadniona z uwagi na „omyłkę w wykładni, a następnie (przy użyciu efektu takiej wykładni) omyłki w stosowaniu prawa materialnego”, a następnie

ograniczenie argumentacji mającej przemawiać za oczywistym naruszeniem wskazanego przepisu do polemiki z poczynionymi w sprawie ustaleniami faktycznymi. W treści skargi skarżąca błędnej wykładni art. 57 ust. 1 w związku z art. 12 ust. 3 ustawy emerytalnej upatruje bowiem w rzekomo błędnych ustaleniach stanu faktycznego przez Sąd Apelacyjny w zakresie daty powstania częściowej niezdolności do pracy. Tymczasem skarga nie zawiera jakichkolwiek proceduralnych zarzutów kasacyjnych, które mogłyby podważyć miarodajne dla Sądu Najwyższego ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a zatem są one dla Sądu Najwyższego wiążące w ich kształcie przyjętym przez Sąd Apelacyjny.

Tylko dla porządku należy przypomnieć, że jedną z przesłanek nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy jest posiadanie wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego (art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 58 ust. 1 ustawy emerytalnej). Warunek posiadania wymaganego stażu ubezpieczeniowego uzależniony jest od tego, kiedy powstała niezdolność do pracy. W przypadku powstania niezdolności do pracy przed rozpoczęciem aktywności zawodowej pracodawca przewidział dla tej kategorii osób inne świadczenia, m. in. rentę socjalną. To właśnie celem renty socjalnej jest kompensowanie braku możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy powstała przed wejściem na rynek pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2010 r., II UK 172/09, LEX nr 584202). Dla nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy istotne zatem jest, aby niezdolność ta powstała w okresach wymienionych w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej. Wówczas możliwe jest stwierdzenie, że naruszenie sprawności organizmu powoduje utratę zdolności do pracy przynajmniej zgodnie z poziomem posiadanych kwalifikacji zawodowych (art. 12 ust. 3 ustawy) i uniemożliwia dalszą aktywność zawodową. Wobec tego dla spełnienia warunku określonego w art. 57 ust. 1 pkt 3 tej ustawy przez osobę częściowo niezdolną do pracy, której częściowa niezdolność do pracy nie powstała w okresach wyszczególnionych tym przepisem i wykonującą pracę odpowiednią do zachowanych możliwości zdrowotnych przyjmuje się, że wymagane jest pogorszenie stanu zdrowia w stopniu uniemożliwiającym przynajmniej wykonywanie

pracy w dotychczasowym ograniczonym stanie zdrowia zakresie. Sąd Najwyższy wielokrotnie w swoim orzecznictwie wskazywał, że pogorszenie istniejącej przed podjęciem zatrudnienia niezdolności do pracy w ramach danego jej stopnia uzasadnia prawo do renty, gdy po pierwsze powstało w okresach wymienionych w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej oraz po drugie, gdy spowodowało autonomiczną utratę zdolności do wykonywania pracy w dotychczasowym zakresie (por. uchwałę z dnia 12 czerwca 1984 r., III UZP 24/84, OSNCP 1985 z 1, poz. 6 oraz wyroki: z dnia 17 stycznia 2002 r., II UKN 709/00, OSNP 2003 nr 20, poz. 497; z dnia 19 lutego 2002 r., II UKN 115/01, OSNP 2003 nr 24, poz. 598; z dnia 6 sierpnia 2014 r., II UK 513/13, OSNP 2016 nr 1, poz. 10; z dnia 24 czerwca 2015 r., I UK 357/14, LEX nr 1771400; z dnia 1 marca 2016 r., I UK 60/15, LEX nr 2021927). Jest to bowiem powstanie niezdolności do pracy powodujące autonomiczną utratę zdolności do wykonywania pracy w dotychczasowym zakresie bądź uniemożliwiające całkowite wykonywanie jakiejkolwiek pracy. Ponadto okresy składkowe i nieskładkowe wymagane do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, doprecyzowane w art. 58 ust. 1 ustawy emerytalnej, powinny być ustalane według daty niezdolności do pracy powstałej w okresach wymienionych w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej. W obrębie tego samego przepisu, warunkującego łączne spełnienie przesłanek nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, nie mogą wobec tego występować dwie różne daty powstania niezdolności do pracy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2016 r., I UK 424/15, LEX nr 2194884).

W konsekwencji należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała, aby zaskarżone orzeczenie było dotknięte tego rodzaju kwalifikowaną wadą prawną, która mogłaby być uznana za elementarną lub oczywistą, a która by uzasadniała twierdzenie o oczywistej zasadności wniesionej skargi kasacyjnej w zakresie naruszenia wskazanych w skardze przepisów.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).